İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ
Nisan 2014 ♦ Cilt 15, Sayı 1, ss. 73-96

ISSN: 1300–2899

Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (İnönü Üniversitesi Örneği)

Mustafa AKDAĞ
İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Birsen ŞAHAN YILMAZ
İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Uğur ÖZHAN
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

İsmail ŞAN
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özet

Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte internet yalnızca bilgisayarlarla ve internet kafelerde erişilebilecek ayrıcalıklı bir hizmet olmaktan çıkmış olup, hayatımızın her alanına yayılmıştır. Ancak, bilgisayar başında geçirilen zamanın ayarlanamaması ve bireyin internet kullanma konusunda kendisini kontrol edememesi gibi nedenler internet bağımlılığının oluşmasına yol açmaktadır. İnternet bağımlısı bireyler fiziksel sorunların yanı sıra psikolojik, sosyal ve akademik yaşamlarında da sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ve bunların çeşitli değişkenlere göre farklılaşma durumları incelenmiştir. İnternet Bağımlılık Ölçeği ile elde edilen verilerin istatistiksel analizinde Kruskal Wallis H-testi ve Mann Whitney U-testi kullanılmıştır. Araştırma sonunda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun internet bağımlılıklarının "düşük" düzeyde olduğu görülmüştür. İnternet bağımlılıklarında cinsiyet, akademik başarılarını algılayışları, derslere devam durumu, günlük internet kullanım süresi, internete bağlanılan yer, internete telefonla bağlanma değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar görülürken; öğretim türü ve ailelerin gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır.

Anahtar Sözcükler: *İnternet bağımlılığı, üniversite öğrencileri, internet kullanımı*

GİRİŞ

İnternet, 21. yüzyılın iletişim araçları, bilgi kaynakları, eğlence kaynakları, ticaret kaynakları arasında yerini almasıyla, insan yaşamındaki pek çok geleneksel iletişim araçları, bilgiye erişim yöntemleri, eğlence türleri ve ticari amaçlı aktiviteler şekil değiştirmiştir. Bu durum özellikle genç nesil ve toplum üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere neden olmuştur. İnternetin insanların mutluluk ve refahı için avantaj mı dezavantaj mı olduğu tartışıla dursun, internet kullanan kişi sayısı gün geçtikçe artış göstermiştir (Tarcan, 2005: 3). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2013) tarafından yapılan araştırmaya göre evden internete erişim imkânı olan hane oranı 2007 yılında %

© 2014 İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

19,7'iken, 2013 yılında % 49,1'ye yükselmiş, düzenli olarak internet kullananların oranının ise % 39.5 olduğu görülmüştür.

İnternet kullanımının olumlu yönleri olduğu kadar, olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Bireyler bilgisayar ve internet kullanmanın özellikle analitik, akıl yürütme becerilerini ve çeşitli teknolojik alanlarda bilgilerini artırdığını, yazma becerilerini geliştirdiğini, eğitimlerinde kendilerine faydalı olduğunu ve hatta daha iyi iş imkânlarına erişmelerini sağladığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra bu bireyler sosyal ortamlarda yaşadıkları kaygının birçoğunu sanal ortamda yaşamadıkları için kendilerine olan güvenlerinin arttığı, bir kısmı ise gerçek yaşamda elde edemediği sosyal ortama internet aracılığıyla ulaştıkları görüşündedirler (Bremer ve Rauch, 1998; Shotton, 2005: 204-211).

İnternet bağımlılığı kavramı ilk olarak 1996 yılında Goldberg (Akt.: Üneri ve Tanıdır, 2011) tarafından kullanılmış ve Young (1996)'ın yaptığı çalışma sonucunda literatüre girmiştir. Kullanıcının online kullanım kontrol yeteneğini, ilişkisel, mesleki ve sosyal problemlere neden olacak derecede etkileyen klinik bir rahatsızlık (Young, 2007a) olarak tanımlanan internet bağımlılığı; problemli internet kullanımı (Davis, Flett, ve Besser, 2002), patolojik internet kullanımı (Davis, 2001) gibi farklı kavramlarla açıklanmakla birlikte, bunların hepsinde benzer özellikler bulunmaktadır. İnternet kullanmadan geçirilen zamanın anlamsız gelmesi, internete bağlanma konusunda bireyin kendini durduramaması, internet kullanılmadığı zamanlarda aşırı sinirlilik ve saldırganlık halinin olması, niyet edilen zamandan daha fazla internete bağlı kalınması, internete bağlı kaldığı süreyi gizlemek için bireyin aile üyelerine, terapistine ya da başka bireylere yalan söylemesi ve bireyin problemlerinden (çaresizlik, suçluluk, kaygı, depresyon gibi) kaçmak için rahatlama yolu olarak interneti kullanması internet bağımlılığının belirtileri arasında yer almaktadır (Young, 1996; Young, 2004;).

İnternet kullanım oranının dünya genelinde artması ve internet başında geçirilen zamandaki artış, bireyleri "internet bağımlılığı" problemiyle karşı karşıya getirmiştir. İnternet yaşamın birçok alanında yerini almış ve birçok açıdan kolaylık sağlamış olmasına rağmen, bilgisayar başında geçirilen zamanın ayarlanamamasına bağlı olarak, fiziksel sorunların yanı sıra sosyal ilişkilerde sorunlar yaşanmaya başlanmıştır. Bireyler iş başında geçirmeleri gereken zamanlarını bilgisayar başında geçirdikleri için işlerinde, bir kısmı ise yeterince zaman ayırmadıkları için eşleriyle ve arkadaşlarıyla sorunlar yaşamaktadır (Sato, 2006). Bağımlı bireyler internet başında olmaya dair istekleri nedeniyle işlerine konsantre olmakta zorlanmaktadır. Hatta bir kısmı daha az yemek yemekte ve daha az uyumaktadır. İnternete bağımlı öğrenciler genellikle düşük akademik başarıya sahiptir. Ancak, bu kişilerin birçoğunun içinde bulundukları durumdan rahatsız olmadıkları görülmektedir (Shotton, 2005: 204-211; Young, 2004).

İnternet bağımlısı bireyler bilgisayar başında çok fazla online olarak kalsalar da, Young (2004) internet başında geçirilen zamanın internet bağımlılığının doğrudan belirleyicisi olmadığı görüşündedir. İnternet başında ne amaçla zaman harcandığı daha önemlidir. Araştırmalar, eğlence ve iletişim amacıyla interneti kullanan bireylerin eğitim amacıyla kullananlara göre daha fazla internet bağımlısı olduğunu göstermektedir (Berber-Çelik ve Odacı, 2011; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Yang ve Tung, 2007). İnternet bağımlısı olmayan bireyler interneti genellikle bilgi edinmek ve toplamak amacıyla kullanırken, bağımlı bireyler internet başında geçirdikleri zamanın çoğunu online oyun siteleri, chat odaları ve ICQ (I seek you-seni

arıyorum) sitelerinde harcamaktadır (Leung, 2004). Chou ve Hsiao (2000), Tayvan'daki 12 üniversiteden 910 öğrencinin katılımı ile yaptıkları çalışmada 54 öğrencinin internet bağımlısı olduğu ve bu öğrencilerin bağımlı olmayan öğrencilere oranla üç kat daha fazla internette zaman harcadıkları ve interneti genellikle e-mail, mesajlaşma ve oyun amaçlı kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Türkiye'de (TÜİK, 2013) ise kullanıcıların % 75.6'sı haber, gazete ya da dergi okuma; % 73.2'si sosyal gruplara katılma amacıyla internetten faydalanmaktadır.

Araştırmalar, internete bağımlı olan bireylerin haftalık ya da günlük internet kullanım miktarının bağımlı olmayan bireylere nazaran önemli miktarda daha fazla olduğunu, internet başında geçirilen zaman arttıkça internet bağımlılığı riskinin de arttığını göstermektedir (Chou ve Hsiao, 2000; Frangos, Frangos ve Kiohos, 2010; Üneri ve Tanıdır, 2011; Yang ve Tung, 2007). Yapılan araştırmalarda internet bağımlısı olan bireylerin internet kullanım süreleri arasında farklılıklar bulunduğu ve internet kullanım miktarının internet bağımlılığının en önemli yordayıcısı olduğu görülmüştür (Çakır-Balta ve Horzum, 2008; Lee ve diğerleri, 2007; Morahan-Martin ve Schumacker, 2000; Yılmaz, 2010). Gece geç saatlere kadar internet başında olan bu bireylerin bazıları internet başında kalabilmek için kafein hapları kullandıklarından; oluşan uyku düzensizliği bireylerde yorgunluğa neden olmakta, bu durum iş ve okul yaşantılarını olumsuz etkilemekte, bağışıklık sistemlerini zayıflatmaktadır (Young, 2004).

İnternet bağımlılığına neden olan faktörler çeşitli çalışmalara konu olmuştur. Yapılan araştırmalar cinsiyet faktörünün internet bağımlılığın önemli bir belirleyicisi olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma bulguları bağımlılık eğiliminin, ilköğretimden yükseköğretime erkek öğrencilerde, kızlardan daha fazla olduğunu göstermektedir (Berber-Çelik, Odacı, 2011; Kıran-Esen ve Gündoğdu, 2010; Üneri ve Tanıdır, 2011; Yılmaz, 2010). Ayrıca, kendi odasında bilgisayar bulunanların bulunmayanlara göre, bilgisayarını başkası ile paylaşanların paylaşmayanlara göre daha bağımlı oldukları söylenebilir (Yılmaz, 2010).

Bireylerin kişilik özellikleri onların internet bağımlısı olmalarında önemli bir etkiye sahiptir. İnternet bağımlısı olanlar olmayanlara göre daha fazla utangaç, depresif, düşük özgüven gibi özelliklere sahiptir (Yang ve Tung, 2007). Özellikle yalnızlık çeken bireylerde daha fazla internet bağımlılığı gözlenirken, sosyal destek alan bireylerde internet bağımlılığı riski azalmaktadır (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). Kişinin kendisine dair algısı da bağımlılığı etkilemektedir. Olumsuz kendilik algısına sahip bireyler daha fazla internet bağımlısı olmaktadır (Berber-Çelik ve Odacı, 2011). Üneri ve Tanıdır (2011) lise öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, öğrencilerin % 24.2'sinin internet bağımlısı grubunda yer aldığı ve depresyon puanları arttıkça internet bağımlılık puanlarında artış olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bilgisayar ve internet kullanımı en fazla 16-24 yaş grubundaki bireylerde görülmektedir (TÜİK, 2013). Bu durum özelikle bu yaş grubunda yer alan lise ve üniversite öğrencilerini etkilemektedir. Üniversite akademik danışmanları, internet bağımlılığı konusunda en büyük risk grubunun üniversite öğrencileri olduğunu belirtmektedir (Young, 2004). Üniversitelerde, öğrencilere internete herhangi bir ücret ödemeden ulaşabilecekleri ortamın sağlanmış olması ve bu kaynağa ulaşımın kolay olması sonucunda öğrenciler sanal ortamda daha fazla zaman harcamaktadır. Birçok eğlence kaynağına erişimin mümkün olması ve bunun heyecan yaratması gençlerin internete ayırdıkları zamanı artırmaktadır. Ayrıca, teknolojik aletleri diğer yaş

gruplarına göre daha rahat kullanmaları ve bu aletlere ilgi duymaları da kullanım miktarını artırmaktadır. Bu durum öğrencilerin psikolojik, sosyal ve akademik yaşamlarında sorun yaşamalarına neden olabilmektedir (Davis, 2001; Scherer, 1997; Shotton, 2005; Yang ve Tung, 2007;). Yapılan araştırmalarda (Anderson, 2001; Kraut ve diğerleri, 1998; Kubey, Lavin ve Barrows, 2001) interneti daha uzun süreli kullanan, internet bağımlısı olan öğrencilerin; depresyon, yalnızlık, uykusuzluk, yorgunluk, derse geç kalma, dersi kaçırma, başarısızlık gibi sosyal ve akademik yaşamlarında çeşitli sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür.

İnternet kullanma yoğunluğunun ve dolayısıyla internet bağımlılık riskinin en yüksek olduğu üniversite öğrencilerinin bağımlılık düzeylerinin ve bunu etkileyen faktörlerin bilimsel araştırmalarla incelenmesinin; akademik başarısızlık, derslere devamsızlık gibi öğretimsel sorunların yanı sıra, kontrol kaybı, iletişim, depresyon gibi sosyal ve psikolojik sorunların çözümlenmesinde önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerine etki eden faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda, öğrencilerin genel olarak internet bağımlılık düzeyleri ve bunun cinsiyet, akademik başarılarını algılayışları, derslerdeki devam durumu, günlük internet kullanım süresi, internete bağlanılan yer, internete telefonla bağlanma, yaşanılan yer, öğretim türü, ailelerin gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği ve çeşitli internet hizmetlerinin kullanım sıklığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarının öğrencilere, velilere, öğretim elemanlarına, psikolojik danışmanlara, konu uzmanlarına, karar vericilere; internet bağımlılığından ileri gelebilecek psikolojik, sosyal ve akademik yaşamla ilgili sorunları çözümlemelerinde yardımcı olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Model, Evren ve Örneklem

Bu araştırma, tarama modellerinden ilişkisel tarama modelinin karşılaştırma türünde yapılmış betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri; geçmişte veya halen var olan bir durumu, var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2012: 77).

Araştırmanın evreni, İnönü Üniversitesi'nin değişik akademik birimlerinde öğrenim gören lisans öğrencileridir (n=13689). Evren; üniversitenin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü sınıflarında öğrenci bulunan birimlerle sınırlandırılmıştır. Buna göre, sekiz fakülte ve bir yüksekokuldan tabakalı örnekleme yolu ile seçilen 1325 öğrenci örneklem grubunu oluşturmaktadır. Örnekleme alınan öğrencilerin akademik birimlere göre dağılımı ise şöyledir: Fen-Edebiyat Fakültesi 366, Eğitim Fakültesi 298, Mühendislik Fakültesi 250, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi 81, Tıp Fakültesi 74, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 48, İlahiyat Fakültesi 26, Eczacılık Fakültesi 19 ve Sağlık Yüksekokulu 163.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin kişisel özelliklerine ilişkin sorular, ikinci bölümde ise "İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ)" yer almaktadır. İBÖ olarak, Hahn ve Jerusalem tarafından tasarlanan, Şahin ve Korkmaz (2011)'ın Türkçeye uyarladığı ölçek kullanılmıştır. Toplam 19 madde ve üç faktörden (boyut) oluşan ölçeğin "Kontrol Kaybı" boyutunda 7, "Online Kalma İsteği" boyutunda 4, "Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk" boyutunda ise 8 madde bulunmaktadır. Boyutlarda yer alan maddeler; Her zaman (5), Genellikle (4), Bazen (3), Nadiren (2), Hiçbir zaman (1) şeklinde ölçeklendirilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği değerleri [χ^2 (d=149, N=468)=580,17, p<.01, RMSEA=0.079, S-RMR=0.045, GFI=0.90 AGFI=0.85, CFI= 0.97, NNFI=0.96, IFI=0.95] olarak bulunmuştur. Boyutların Cronbach Alpha değerlerinin 0.887 ile 0.926 arasında değiştiği, ölçeğin genelinde ise bu değerin 0.858 olduğu görülmüştür (Şahin ve Korkmaz, 2011). Bu araştırmada ise, boyutların Cronbach Alpha değerleri 0.848 ile 0.916 arasında, ölçeğin genelinde ise 0.935 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma 1341 öğrenci ile yürütülmüş, ancak 16 veri kullanılabilir bulunmadığı için araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Buna göre, 1325 veri geçerli kabul edilerek araştırma kapsamına alınmıştır. Boş bırakılan ölçek maddeleri için ortalama değer ataması yapılmıştır. Ayrıca, kişisel bilgilere ilişkin bazı sorulara cevap verilmemiş olması nedeniyle, istatistiksel analizlerde bu öğrenciler değerlendirmeye alınmamıştır. Örneğin, akademik başarıyı algılayış değişkeninde: 1320, ailenin gelir düzeyi değişkeninde: 1316 öğrenci analize dahil edilmiştir.

Katılımcıların verdikleri cevaplardan hareketle ölçeğin üç boyutu ve geneli için toplam puanlar hesaplanmıştır. Boyutlardaki madde sayılarının farklı olması nedeniyle, elde edilen ham puanlar standart puanlara dönüştürülmüştür (minimum 20; maksimum 100). Bu şekilde elde edilen puanlardan hareketle, internet bağımlılık düzeyleri; "düşük": 20-46, "orta": 47-73, "yüksek": 74-100 puan aralığında değerlendirilmiştir.

Verilerin analizinde frekans, yüzde gibi betimsel istatistiklerin yanında, internet bağımlılığının araştırma değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla -normal dağılım ve varyansların homojenliği varsayımları karşılanmadığından- parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Gruplardaki toplam puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov-Simirnov, histogram ve z değerlerine bakılmıştır (Şencan, 2005: 199). Bu işlemlerin sonucunda gruplardaki puanların normal dağılım göstermediği anlaşıldığından, iki gruplu karşılaştırmalarda Mann Whitney U-testi, üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H-testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H-testi sonucunun anlamlı çıkması durumunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann Whitney U-testi kullanılmıştır. Varyansların homojenliği Levene testi ile kontrol edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin genel olarak internet bağımlılık düzeyleri incelenmiş, daha sonra cinsiyet, akademik başarıyı algılayış, derslerdeki devam durumu, günlük internet kullanım süresi, internete bağlanılan yer, internete telefonla bağlanma, yaşanılan yer, öğretim türü, ailelerin gelir düzeyi değişkenlerine göre bağımlılığın; İBÖ'nin alt boyutları ve genelinde (toplam) farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır (Bu değişkenlerden, farklılığı istatistiksel olarak anlamlı bulunanların tablolarına yer verilmiştir). Son olarak öğrencilerin çeşitli internet hizmetlerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin bulgular sunulmuştur.

İnternet Bağımlılık Düzeyleri: Tablo 1'de üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleriyle ilgili betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 1:
Öğrencilerin İnternet Bağımlılık Düzeyleri

İnternet Bağımlılık Boyutları	N	$\bar{X}$	SS	Düzeyler (f/%)					
				Düşük		Orta		Yüksek	
Kontrol Kaybı	1325	36.62	15.24	1021	77.1	266	20.1	38	2.9
Daha Fazla Online Kalma İsteği	1325	39.40	19.23	940	70.9	290	21.9	95	7.2
Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk	1325	28.43	13.60	1176	88.8	133	10	16	1.2
Toplam	1325	33.75	13.49	1108	83.6	200	15.1	17	1.3

Tablo 1'de yer alan veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin internet bağımlılık ölçeğinin alt boyutlarından ve toplamından aldıkları puan ortalamalarının düşük düzeyde (20-46 aralığı) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 83.6) genel internet bağımlılık düzeyinin düşük, internet bağımlılıkları yüksek olan öğrenci oranının (% 1.3) da oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Cinsiyet Değişkenine Göre İnternet Bağımlılık Düzeyi: Öğrencilerin internet bağımlılıklarının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2*:*
Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Mann Whitney U-Testi Sonucu

Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	*p*
Kontrol Kaybı-KK	Erkek	513	723.00	370897.00	177500.00	.00*
	Kadın	812	625.00	507578.00		
Daha Fazla Online Kalma İsteği-DOKİ	Erkek	513	719.35	369028.50	179368.50	.00*
	Kadın	812	627.40	509446.50		
Sosyal İlişkilerde	Erkek	513	748.80	384135.50	164261.50	.00*

Olumsuzluk-SİO	Kadın	812	608.79	494339.50		
Toplam	Erkek	513	738.96	379087.00	169310.00	.00*
	Kadın	812	615.01	499388.00		

**p*<.05

Tablo 2'deki verilerden erkek öğrencilerin sıra ortalama değerlerinin ölçeğin alt boyutlarında ve toplamda kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan analizlerde ölçeğin KK (U=177500, p<.05), DOKİ (U=179368.50, p<.05), SİO (U=164261.50, p<.05) alt boyutları ve toplama (U=169310, p<.05) ait sıra ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak erkek öğrenciler lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığını göstermektedir. Ayrıca, en yüksek ve en düşük ortalama değerlerin (erkek=748.80, kadın=608.79) SİO boyutunda olduğu dikkat çekmektedir.

Akademik Başarı Değişkenine Göre İnternet Bağımlılık Düzeyi: Bu değişkenle ilgili istatistiksel analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3:
Akademik Başarı Durumuna Göre İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Kruskal Wallis H-Testi Sonucu

Boyutlar	Akademik Başarı	N	Sıra Ort.	Sd	X^2	*p*	Anlamlı Fark
Kontrol Kaybı-KK	Düşük (1)	203	728.29	2	7.66	.02*	1-2, 1-3
	Orta (2)	945	648.74				
	Yüksek (3)	172	645.12				
Daha Fazla Online Kalma İsteği-DOKİ	Düşük (1)	203	746.37	2	15.99	.00*	1-2, 1-3
	Orta (2)	945	653.94				
	Yüksek (3)	172	595.22				
Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk-SİO	Düşük (1)	203	754.51	2	17.58	.00*	1-2, 1-3
	Orta (2)	945	648.41				
	Yüksek (3)	172	615.95				
Toplam	Düşük (1)	203	754.57	2	15.51	.00*	1-2, 1-3
	Orta (2)	945	647.92				
	Yüksek (3)	172	618.62				

**p*<.05

Kruskal Wallis H-testi sonucuna göre ölçeğin KK [$X^2_{(2)}$=7.66, p<.05], DOKİ [$X^2_{(2)}$=15.99, p<.05], SİO [$X^2_{(2)}$=17.58, p<.05] alt boyutlarında ve toplamda [$X^2_{(2)}$=15.51, p<.05)] anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Farklılığın kaynağını belirlemek için Mann Whitney U-testi kullanılarak gruplar ikili karşılaştırılmış; sonuçta akademik başarısı düşük olan öğrencilerin, ölçeğin alt boyutları ve toplamdaki sıra ortalamalarının; akademik başarısı orta ve yüksek olanlardan anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür.

Derslerdeki Devam Durumu Değişkenine Göre İnternet Bağımlılık Düzeyi: Tablo 4'teki bulgulara göre öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri, ölçeğin KK ($X^2_{(3)}$=37.30, p<.05), DOKİ ($X^2_{(3)}$=36.24, p<.05), SİO ($X^2_{(3)}$=24.92, p<.05) alt boyutları ve toplamda ($X^2_{(3)}$=41.63, p<.05) anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır.

Tablo 4**:**
Derslerdeki Devam Durumuna Göre İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Kruskal Wallis H-Testi Sonucu

Boyutlar		N	Sıra Ort.	Sd	X^2	*p*	Anlamlı Fark
Kontrol Kaybı-KK	HDY (1)**	167	658.88	3	37.30	.00*	1-3, 2-3, 2-4
	ASDY (2)	894	626.58				
	DHSKK (3)	224	784.27				
	DHADO (4)	40	759.15				
Daha Fazla Online Kalma İsteği-DOKİ	HDY (1)	167	661.18	3	36.24	.00*	1-3, 2-3, 2-4
	ASDY (2)	894	626.91				
	DHSKK (3)	224	786.61				
	DHADO (4)	40	785.03				
Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk-SİO	HDY (1)	167	669.30	3	24.92	.00*	1-3, 2-3
	ASDY (2)	894	633.98				
	DHSKK (3)	224	766.96				
	DHADO (4)	40	703.15				
Toplam	HDY (1)	167	667.67	3	41.63	.00*	1-3, 2-3, 2-4
	ASDY (2)	894	623.14				
	DHSKK (3)	224	801.04				
	DHADO (4)	40	761.29				

**p*<.05, **HDY=Hiç devamsızlık yapmam; ASDY=Ara sıra devamsızlık yaparım; DHSKK=Devamsızlık hakkımı sonuna kadar kullanırım; DHADO=Devamsızlık hakkımı aştığım dersler olur

Mann Whitney U-testi sonucunda üç alt boyutta ve toplamda, devamsızlık hakkını sonuna kadar kullanan öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin; hiç devamsızlık yapmayan öğrencilerin ve ara sıra devamsızlık yapan öğrencilerin bağımlılık düzeylerinden anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Tablo 4'teki veriler incelendiğinde, devamsızlık hakkını sonuna kadar kullanan öğrencilerin ölçeğin alt boyutlarına ilişkin sıra ortalamalarının (784.27, 786.61, 766.96) ve toplamdaki sıra ortalamasının (801.04), diğer grupların sıra ortalamalarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca, devamsızlık hakkını aşan öğrencilerin KK, DOKİ alt boyutları ve toplamdaki sıra ortalama değerleri, ara sıra devamsızlık yapanlara göre daha yüksektir.

Günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre İnternet Bağımlılık Düzeyi: Öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin değişip değişmediğini belirlemek üzere Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Tablo 5'te yer alan bulgular incelendiğinde günlük internet kullanım süresine göre internet bağımlılık düzeylerinin, ölçeğin üç boyutunda ve toplamda istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5:
Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Kruskal Wallis H-Testi Sonucu

Boyutlar		N	Sıra Ort.	Sd	X^2	*p*	Anlamlı Fark
Kontrol Kaybı-KK	0-60 dk. (1)	616	499.30	4	157.17	.00*	1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 2-4, 2-5, 3-4, 3-5, 4-5
	61-120 dk. (2)	286	632.60				
	121-180 dk. (3)	136	683.67				
	181-240 dk (4)	60	816.73				
	241 + dk. (5)	103	886.69				
Daha Fazla Online Kalma İsteği-DOKİ	0-60 dk. (1)	616	527.45	4	92.24	.00*	1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 2-4, 2-5, 3-5, 4-5
	61-120 dk. (2)	286	622.87				
	121-180 dk. (3)	136	649.33				
	181-240 dk (4)	60	718.39				
	241 + dk. (5)	103	847.94				
Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk-SİO	0-60 dk. (1)	616	523.91	4	107.88	.00*	1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 2-4, 2-5, 3-4, 3-5
	61-120 dk. (2)	286	623.59				
	121-180 dk. (3)	136	647.02				
	181-240 dk (4)	60	764.05				
	241 + dk. (5)	103	843.59				
Toplam	0-60 dk. (1)	616	503.95	4	145.96	.00*	1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 2-4, 2-5, 3-4, 3-5, 4-5
	61-120 dk. (2)	286	633.16				
	121-180 dk. (3)	136	668.82				
	181-240 dk (4)	60	798.46				
	241 + dk. (5)	103	887.56				

*$p<.05$

Grupların ikişerli karşılaştırılmasında, 60 dakikadan daha az sürede internet başında vakit geçiren öğrencilerin KK (499.30), DOKİ (527.45), SİO (523.91) alt boyutları ve toplamdaki (503.95) sıra ortalama değerlerinin, 60 dakikadan fazla süre internet başında vakit geçiren öğrencilerin sıra ortalama değerlerinden anlamlı bir şekilde düşük olduğu görülmüştür. Diğer grupların da ikişerli karşılaştırmalarının çoğunda sıra ortalama değerleri arasında anlamlı farklılıklara rastlanmıştır.

İnternete Bağlanılan Yer Değişkenine Göre İnternet Bağımlılık Düzeyi: Bu değişkene göre öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinde bir farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan istatistiksel analiz sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6:
İnternete Bağlanılan Yere Göre İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Kruskal Wallis H-Testi Sonucu

Boyutlar	İnternete Bağlanılan Yer	N	Sıra Ort.	Sd	X^2	*p*	Anlamlı Fark
Kontrol Kaybı-KK	Okul (1)	206	511.51	4	40.77	.00*	1-2, 1-5, 2-3, 2-4, 2-5, 3-5, 4-5
	Ev (2)	610	637.11				
	İşyeri (3)	62	491.05				
	İnternet kafe (4)	187	561.19				
	Yurt (5)	142	701.64				
Daha Fazla Online Kalma İsteği-DOKİ	Okul (1)	206	539.49	4	13.00	.01*	1-2, 1-4, 1-5, 3-5
	Ev (2)	610	619.03				
	İşyeri (3)	62	542.91				
	İnternet kafe (4)	187	610.90				
	Yurt (5)	142	650.61				
Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk-SİO	Okul (1)	206	527.14	4	31.21	.00*	1-2, 1-5, 2-3, 2-4, 3-5, 4-5
	Ev (2)	610	637.99				
	İşyeri (3)	62	492.60				
	İnternet kafe (4)	187	570.25				
	Yurt (5)	142	662.58				
Toplam	Okul (1)	206	513.88	4	34.91	.00*	1-2, 1-5, 2-3, 2-4, 3-5, 4-5
	Ev (2)	610	634.51				
	İşyeri (3)	62	495.81				
	İnternet kafe (4)	187	579.00				
	Yurt (5)	142	688.21				

*$p<.05$

Yapılan analizlerden internete bağlanılan yere göre bağımlılık düzeylerinin, ölçeğin KK ($X^2_{(4)}=40.77$, $p<.05$), DOKİ ($X^2_{(4)}=13$, $p<.05$), SİO ($X^2_{(4)}=31.21$, $p<.05$) alt boyutunda ve toplamda ($X^2_{(4)}=34.91$) anlamlı bir şekilde değiştiği anlaşılmıştır. Bu değişimin internete bağlanılan hangi yerden kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U-testi sonucunda, internete yurttan bağlanan öğrencilerin ölçeğin KK (701.64), DOKİ (650.61), SİO (662.58) alt boyutları ve toplamdaki (688.21) sıra ortalama değerlerinin; internete okuldan, evden, işyerinden ve internet kafeden bağlananların sıra ortalama değerlerinden anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür.

İnternete Telefonla Bağlanma Değişkenine Göre İnternet Bağımlılık Düzeyi: Öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri, KK ($U=174485.50$, $p<.05$), DOKİ ($U=180614$, $p<.05$), SİO ($U=186635.50$, $p<.05$) alt boyutları ve toplamda ($U=172422.50$, $p<.05$) anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır (Tablo 7).

Tablo *7:*
Telefon ile Bağlanma Durumuna Göre İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Mann Whitney U-Testi Sonucu

Boyutlar		N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	*p*
Kontrol Kaybı-KK	Evet	736	711.43	523610.50	174485.50	.00*
	Hayır	580	591.34	342975.50		
Daha Fazla Online Kalma İsteği-DOKİ	Evet	736	703.10	517482.00	180614.00	.00*
	Hayır	580	601.90	349104.00		
Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk-SİO	Evet	736	694.92	511460.50	186635.50	.00*
	Hayır	580	612.29	355125.50		
Toplam	Evet	736	714.23	525673.50	172422.50	.00*
	Hayır	580	587.78	340912.50		

*p<.05

Tablo 7'deki veriler incelendiğinde internete telefon ile bağlanan öğrencilerin ölçeğin tüm alt boyutları (711.43, 703.10, 694.92) ve toplamdaki (714.23) bağımlılık sıra ortalama değerlerinin, internete telefon ile bağlanmayanların sıra ortalama değerlerinden (591.34, 601.90, 612.29, 587.78) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yaşanılan Yer Değişkenine Göre İnternet Bağımlılık Düzeyi: Öğrencilerin internet bağımlılıkları DOKİ, SİO alt boyutlarında ve toplamda farklılık göstermezken, KK boyutunda ailesinin yanında kalanlar ile özel yurtta kalanlar arasında -özel yurtta kalanların lehine- farklılık görülmüştür. Diğer gruplar (öğrenci evinde, devlet yurdunda kalanlar) arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Öğretim Türü Değişkenine Göre İnternet Bağımlılık Düzeyi: Yapılan analizlerde normal öğretim öğrencilerinin internet bağımlığına ilişkin sıra ortalamaları, ölçeğin alt boyutları ve toplamda ikinci öğretim öğrencilerinin sıra ortalamalarından yüksek çıkmıştır. Ancak, Mann Whitney U-testi sonucunda bu öğrencilerin sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Ailelerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre İnternet Bağımlılık Düzeyi: Elde edilen verilerden gelir düzeyi (düşük/orta/yüksek) yükseldikçe internet bağımlılığı sıra ortalama değerlerinin de yükseldiği gözlenmiştir. Grupların sıra ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-testi sonucunda ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

İnternet Hizmetlerinin Kullanım Sıklığı: Son olarak üniversite öğrencilerinin bazı internet hizmetlerini ne sıklıkla kullandıkları incelenmiştir (Tablo 8).

Tablo 8:
İnternet Hizmetlerini Kullanma Sıklıkları

	Hiç		Az		Orta		Çok	
	f	%	f	%	f	%	f	%
İletişim/sohbet (msn, facebook, twitter, e-posta)	182	13.7	330	24.9	478	36.1	335	25.3
Eğlence amaçlı oyun, müzik, film vb.	147	11.1	347	26.2	530	40.0	301	22.7
Ders dışı genel bilgi arama	73	5.5	363	27.4	664	50.1	225	17.0
Güncel haberlere ulaşmak-gazete, dergi ve haber siteleri	131	9.9	292	22.0	545	41.1	357	26.9
Ticaret amaçlı alış veriş, banka işlemleri	727	54.9	339	25.6	173	13.1	86	6.5

Tablo verilerine göre öğrencilerin % 26.9'u "Güncel haberlere ulaşma (gazete, dergi ve haber siteleri)" hizmetini "çok" kullandıklarını, "Ders dışı genel bilgi arama" faaliyetini ise öğrencilerin yarısı (% 50.1) "orta", % 17'si "çok" yaptıklarını belirtmişlerdir. "Ticaret amaçlı alış veriş, banka işlemleri" hizmeti de öğrencilerin yarıdan fazlası (% 54.9) tarafından "hiç" kullanılmamaktadır.

TARTIŞMA

Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri, bunların çeşitli değişkenlere göre değişimi ve çeşitli internet hizmetlerinin kullanım sıklarının incelendiği bu araştırmada, öğrencilerin büyük çoğunluğunun internet bağımlılıklarının "düşük" düzeyde olduğu görülmüştür. Bu bulgu, İnönü Üniversitesi öğrencileri arasında internet bağımlılığının çok yaygın olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ancak, bağımlılığı "orta" düzeyde olanların azımsanmayacak oranda (% 15.1) olduğu ve bunların da "yüksek" bağımlılık riski taşıdığı söylenebilir.

Araştırma bulgularından, erkek öğrencilerin kadınlara göre internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'de ve yurtdışında yapılmış çalışmalarda (Chou, Condron ve Belland, 2005; Çakır-Balta ve Horzum, 2008; Kubey ve diğerleri, 2001; Tsai ve diğerleri, 2009) bu sonucu destekler bulgulara rastlanmıştır. Toplumsal olarak kadın ve erkeklere biçilen cinsiyet rolleri bakımından kadınların daha bağımlı ve sakin, erkeklerin ise daha baskın ve saldırgan olmaları kabul gören davranışlardır. Kadınlar, başkaları ile ilişki kurma ve sürdürmeleri yönünde erkeklere göre daha fazla teşvik edilmektedir (Güçray, 2009). Kadınların sosyal anlamda diğerleri ile daha fazla bağ kurma konusunda teşvik edilmeleri, internet başında geçirilen zaman yerine gerçek sosyal ortamda zaman geçirmelerine neden olabilir. Araştırmada, "sosyal ilişkilerde olumsuzluk" boyutunda kadınların bağımlılık puanlarının erkeklerden anlamlı bir şekilde düşük çıkması, bunun bir kanıtı olabilir. Başkaları ile iletişim kurma konusunda kendilerini yalnız hisseden erkeklerin internet kullanma oranlarının da artacağı söylenebilir. Özellikle sohbet, oyun odaları ve cinsel içerikli sitelerin erkekler tarafından daha fazla ziyaret edilmesi (Ybarra ve Mitchell, 2005; Young, 2007b; Young, 2004), erkeklerin internet başında geçirdikleri vaktin

artmasına neden olmaktadır. Ayrıca, erkekler kadınlara nazaran daha teknoloji odaklıdırlar ve kadınlar teknolojiye karşı daha fazla olumsuz tutum sergileyebilmektedir (Durndell ve Haag, 2002). Türkiye'de (TÜİK, 2013) de erkeklerin % 59.3'ü internet kullanırken, kadınlarda bu oranın % 38.7 olduğu görülmüştür.

Araştırma bulguları incelendiğinde akademik başarı algı düzeyi ile internet bağımlılığı arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, öğrencilerin akademik başarı algısının düşmesinin bir sonucu olarak, internet bağımlılığının arttığı söylenebilir. Bazı araştırma bulguları (Davis, 2001; Frangos ve diğerleri, 2010; Shotton, 2005; Yang ve Tung, 2007) ise internet bağımlılığının öğrencilerin akademik yaşamlarını olumsuz olarak etkileyeceğini göstermektedir. Derslere devam durumuna göre internet bağımlılık düzeyleri ele alındığında, devamsızlık hakkını sonuna kadar kullanan öğrencilerin, hiç devamsızlık yapmayan ve ara sıra devamsızlık yapanlara göre daha bağımlı oldukları söylenebilir. İlgili araştırmalarda**,** geç saatlere kadar internet başında geçirilen zaman nedeniyle öğrencilerin uyku düzensizliği ve konsantrasyon güçlüğü yaşadıkları, bunun sonucunda da derse geç kaldıkları, dersi kaçırdıkları ve başarısız oldukları belirtilmektedir (Anderson, 2001; Frangos ve diğerleri, 2010; Kraut ve diğerleri, 1998). İnternet başından ayrılamayan bireylerin okula devam etmeleri ve buna bağlı olarak okul etkinliklerini yerine getirmeleri beklenen bir durum değildir. Bu araştırmada, bağımlılık düzeyi "yüksek" öğrenci oranının (% 1.3) düşük çıkmasının bir nedeni de; araştırma verilerinin toplandığı sırada bu öğrencilerin fakültede bulunmamaları, dolayısıyla araştırmaya katılmamaları olabilir.

Araştırma bulgularından günlük internet kullanım süresi arttıkça, internet bağımlılık düzeylerinde de bir artış olduğu anlaşılmaktadır. 60 dakikadan az internet başında kalan öğrencilerin, 60 dakikadan fazla internet başında kalanlara göre bağımlılık puanları daha düşük çıkmıştır. Dolayısıyla, internet başında geçirilen sürenin, internet bağımlılığının bir yordayıcısı olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalar (Chou ve diğerleri, 2005; Çakır-Balta ve Horzum, 2008; Eldeleklioğlu ve Vural-Batık, 2013; Lee ve diğerleri, 2007), internet başında geçirilen zaman ile internet bağımlılık düzeyi arasında pozitif yönde güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada, öğrencilerin internete bağlandıkları yere göre de bağımlılıkları farklılık göstermiştir. Özellikle yurttan bağlananların; okuldan, evden, işyerinden, internet kafeden bağlananlara göre daha bağımlı olduğu söylenebilir. Evde ebeveynler, iş yerinde yöneticiler tarafından denetlenme endişesi, internet kafede ise geçirilen her saat için ücret ödenmesi gibi nedenler internet başında geçirilen zamanı önemli ölçüde sınırlandırmaktadır. Yurtlarda ise öğrencilerin kimse tarafından denetlenmeden uzun süre ve rahatlıkla internet başında kalabileceği düşünüldüğünde, bu durumun bağımlılığa neden olabileceği söylenebilir. Kim ve Kim (2002), internete ulaşımın kolaylaşması sonucunda internette geçirilen zamanda bir artış görüldüğünü, internet kullanım becerilerinin ve internet kullanım zamanının bağımlılığa yol açtığını belirtmiştir. Üneri ve Tanıdır (2011) ise yapmış oldukları araştırmada, evde internetin var olup olmaması ve öğrencinin odasında bilgisayar olup olmaması durumuna göre internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişkinin bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmada internete bağlanırken telefon kullananlar ile kullanmayanlar arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Dolayısıyla, internete telefon aracılığıyla bağlanmanın internet bağımlılığını arttıran bir neden olduğu söylenebilir. İnternet kullanımı ile mobil telefon kullanım bağımlılığı ve bireylerin kendilerini yalnız hissetmeleri arasında doğrudan ilişkiler bulunmaktadır (Ezoe ve Toda 2013). Özellikle benlik saygısı düşük ve utangaç bireyler, sosyal medya aracılığıyla iletişim kurarken, yüz yüze iletişim sırasında maruz kalabilecekleri birçok olumsuz durumları bertaraf etmiş olurlar (Bozoğlan, Demirer ve Şahin, 2013). Ancak, "bireylerin mi sosyal medyayı daha çok kullandığı, yoksa sosyal medya kullananların mı daha çok yalnızlaştırdığı" tartışılmakla birlikte; teknolojinin gençler tarafından yakından takip edilmesi ve bu konularda daha meraklı olmaları, sosyal medyanın telefonlar aracılığıyla kullanımını yaygınlaştırmaktadır. Kullanım kolaylığı, taşınabilirliği ve internete bilgisayar olmadan da bağlanılabilmesi; cep telefonlarının kullanım oranlarını artırmaktadır. Özellikle sosyal ağlarda paylaşılan bilgilerin anında cep telefonlarına iletilmesi, bu sayfaların bireyler tarafından sürekli olarak kontrol edilmesini sağlamaktadır. Ancak, sosyal ağ kullanımının bireyin internete bağlanma konusunda kendisini kontrol edememesine, yüz yüze sosyal yaşamdan kendisini geri çekmesine, ilişkilerinde sorun yaşamasına ve akademik sorunlarla karşılaşmasına yol açabilmektedir (Kuss ve Griffiths, 2011).

Araştırmada yaşanılan yer (aile, öğrenci evi, devlet yurdu, özel yurt) değişkenine göre, "kontrol kaybı" boyutunda ailesi yanında kalanlar ile özel yurtta kalanlar arasında farklılık görülmüş olması; -internete bağlanılan yer değişkeninde olduğu gibi- öğrencilerin denetimiyle açıklanabilir. Ailesiyle yaşayan öğrencilerin aile ortamında bulunmalarından ve anne-babaların kendilerine baskı kurmalarından dolayı, internet bağımlılık puanlarının düşük çıkmış olabileceği söylenebilir. Ayrıca, özel yurtlarda internet bağlantısının yaygın kullanımı ve ücretsiz olması bağımlılığın yüksek olmasına neden olabilir. Araştırmada ölçeğin DOKİ ve SİO boyutları ve genelinde internet bağımlılığının farklılık göstermeyip, sadece KK boyutunda farklılığın görülmesi; yaşanılan yer değişkeninin bağımlılık üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Üneri ve Tanıdır (2011)'ın çalışmasında da benzer bulgulara rastlanmıştır.

Araştırmada, öğrencilerin öğretim türleri (normal/ikinci) ve ailelerinin gelir düzeylerine (düşük/orta/yüksek) göre internet bağımlılıklarının farklılaşmadığı sonucuna dayanarak; bu değişkenlerin, bağımlılık düzeylerini etkilemediği söylenebilir. Nitekim, üniversite ortamında internet erişim olanakları, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyinden ve öğretim türlerinden bağımsız olarak tüm öğrencilere sunulmaktadır. İnternetin ücretsiz olması normal öğretime devam eden öğrencilerin akşamları, ikinci öğretim öğrencilerinin de gündüzleri internet kullanmasını kolaylaştırmaktadır. Çakır-Balta ve Horzum (2008)'un üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma bulguları sonucunda, öğrencilerin interneti daha çok güncel haberlere ulaşma, iletişim/sohbet ve eğlence amaçlı (oyun, müzik, film vb.) kullandıkları söylenebilir. Bu bulgu TÜİK (2013)'in verileriyle de paralellik göstermektedir. Araştırmalar (Leung, 2004; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Yang ve Tung,

2007) internetin kullanım amaçları ile internet bağımlılığı arasında bir ilişkinin varlığına dikkat çekmektedir. Online oyun bağımlısı kişiler internette geçirdikleri vakitten, arkadaşları ile dışarıda geçirdiklerinden daha fazla keyif alabilmektedir (Brian ve Wiemer-Hastings, 2005). Bu durum bireylerin daha fazla yalnızlaşmasına ve bağımlılıklarının artmasına neden olabilir. Ayrıca, interneti eğlence, oyun ve iletişim amacı ile kullananların daha fazla risk altında olduğu, birçok araştırmacı tarafından da ifade edilmektedir (Berber-Çelik ve Odacı, 2011; Chou ve Hsiao, 2000; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Yang ve Tung, 2007).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun (% 83.6) internet bağımlılığı "düşük" düzeydedir. "Orta" ya da "yüksek" düzeyde bağımlı olanların toplam oranı ise % 16.4'tür. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri; cinsiyet, akademik başarı, derslere devam durumu, günlük internet kullanım süresi, internete bağlanılan yer, internete telefon ile bağlanma değişkenlerine göre farklılaşırken; öğretim türü ve ailelerin gelir düzeyi değişkenlerine göre herhangi bir farklılık göstermemiştir. Yaşanılan yer değişkenine göre ise, ölçeğin sadece "kontrol kaybı" boyutunda anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Ayrıca, öğrencilerin internetten daha çok güncel haberlere ulaşma, iletişim/sohbet ve eğlence amacıyla yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada ulaşılan bulgu ve sonuçlara bağlı olarak uygulayıcılara şu önerilerde bulunulabilir: Yaşamlarının ileri yaşlarında internete bağlı sorunlar yaşamamaları için erkek öğrencilerin bu konuda daha fazla dikkat etmeleri gerekir. İnternete erişimi kolay olan ve bu konuda olanağı olan bireylerin internet bağımlılığı puanlarının yüksek olması nedeniyle bu bireylere, internet ve bilgisayarı amaçlarına uygun olarak kullanmalarına yönelik bilgilendirmeler yapılabilir. Ayrıca, zamanı iyi değerlendirme ve yönetme çalışmaları yapılarak, zamanlarını sadece internet başında değil çalışma, araştırma, sosyal aktiviteler gibi farklı alanlarda planlı bir şekilde dağıtabilmelerine yardımcı olunabilir. Düzenli internet kullanım alışkanlığının üniversite aşamasından önceki eğitim kurumlarında kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Anne-babalara, aile bireylerinde internet bağımlılık durumuyla karşılaştıklarında nasıl davranmaları gerektiğine dair çeşitli eğitimler verilebilir.

İnternet bağımlılık riski altında olan bireylere bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı olarak psiko-eğitim grupları oluşturularak destek sağlanabilir. İnternet bağımlılığının tedavisinde Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT) yaklaşımları sıklıkla kullanılmaktadır. BDT ile bireylerin bağımlılık duygularını ve davranışlarını harekete geçiren düşünceleri ele alınarak, bu duygu ve davranışların tekrar ortaya çıkmasını önlemek için yeni baş etme becerileri kazandırılmaya çalışılır. Yaklaşık üç ay devam eden tedavi sürecinde bireyler tamamen internetten uzaklaştırılmak yerine, düzenli ve kontrollü internet kullanımına yönlendirilir (Şenormancı, Konkan ve Sungur, 2010; Young, 2007a). Dolayısıyla, internet bağımlılığını önlemek amacıyla psikologlar tarafından terapi yöntemi kullanılarak, bireylerin internet kullanımını tamamen kesmeleri değil, yeterli ve gerekli düzeyde internet kullanma alışkanlığı kazanmaları hedeflenmelidir. Ayrıca,

internet bağımlılığı açısından riskli grup içinde yer alan bireylerin gelecekten beklentilerine ilişkin çalışmalar yapılabilir. Gelecekleri konusunda kaygı taşımayan bu bireylerin hedef belirlemeleri ve geleceğe dair planlar yapabilmeleri için bireysel ya da grupla danışma oturumları düzenlenebilir. Bu konuda özellikle çözüm odaklı sosyal etkileşim programları, internet bağımlısı kişilerin sağlıklı sosyal ilişki kurmalarında ve kendilerine yaşam hedefleri belirlemelerinde yardımcı olabilmektedir (Crews, Froeschle ve Li, 2011).

Araştırmacılara yönelik olarak; Araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini artırmak için farklı örneklem gruplarında benzer ya da farklı değişkenler kullanılarak, yeni araştırmalar yapılabilir. Bireylerin internet bağımlılığından nasıl etkilendiklerini, bunun sebep ve sonuçları belirlemek üzere nitel araştırma desenlerinden durum (örnek olay) çalışmaları yürütülebilir. Ayrıca, sorunun üniversite düzeyine gelmeden çözümlenebilmesi için alt eğitim basamaklarında farklı örneklem gruplarında araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR / REFERENCES

Anderson, K. J. (2001). Internet use among college students: An exploratory study. *Journal of American College Health, 50*(1), 21-26.

Berber-Çelik, Ç. ve Odacı, H. (2011). *Kendilik Algısı ve Benlik Saygısının Problemli İnternet Kullanımı Üzerindeki Yordayıcı Rolü*. 5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, 22-24 September 2011 Fırat University, Elazığ-Turkey.

Bozoğlan, B., Demirer, V. ve Şahin, I. (2013) Loneliness, self-esteem, and life satisfaction as predictors of Internet addiction: A cross-sectional study among Turkish university students. *Scandinavian Journal of Psychology, 54*, 313-319.

Bremer, J. ve Rauch, P.K. (1998). Children and computers: Risks and benefits. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 37*, 559-560.

Brian, D. ve Wiemer-Hastings, P. (2005). Addiction to the internet and online gaming. *Cyberpsychology & Behaviour, 8*(2), 110-113.

Chou, C., Condron, L. ve Belland, J.C. (2005). A review of the research on internet addiction. *Educational Psychology Review, 17* (4), 363-388.

Chou, C. ve Hsiao, M. (2000). Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: the Taiwan college students'case. *Computers & Education, 35* (1), 65-80.

Crews, C. R., Froeschle, J. G. ve Li, J. (2011). *Solution Focused Social Interest: A Targeted Approach to Treating Internet Addiction*, Paper based on a program presented at the 2011 American Counseling Association Conference, New Orleans, LA.

Çakır-Balta, Ö. ve Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 41*(1), 187-205.

Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior, 17*(2), 187–195.

Davis, R. A., Flett, G. L. ve Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic internet use: implications for pre-employment screening. *Cyberpsychology Behavior, 5*(4), 331–345.

Durndell, A. ve Haag, Z. (2002). Computer self-efficacy, computer anxiety, attitudes towards the internet and reported experience with the internet, by gender, in an East European sample. *Computers in Human Behavior, 18*, 521–535.

Eldeleklioğlu, J. ve Vural-Batık, M (2013). Predictive effects of academic achievement, internet use duration, loneliness and shyness on internet addiction. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28*(1), 141-152.

Ezoe, S. ve Toda, M. (2013). Relationships of loneliness and mobile phone dependence with internet addiction in Japanese medical students. *Open Journal of Preventive Medicine, 3*(6), 407-412.

Frangos, C. C., Frangos, C. C. ve Kiohos, A. P. (2010). Internet addiction among greek university students: demographic associations with the phenomenon, using the greek version of young's internet addiction test. *International Journal of Economic Sciences and Applied Research, 3 (*1), 49-74

Güçray, (2009). Feminist Terapi ve Psikolojik Danışma: Kültürel Dönüşüm ve köklü toplumsal değişimlerin bir sonucu olarak gelişimsel bir perspektif. F. Korkut-Owen, R. Özyürek, D. W. Owen (Eds.), *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Cilt 2 (Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler)* içinde (99-131). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi.* (24. Basım), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kıran-Esen, B. & Gündoğdu, M. (2010). The relationship between internet addiction, peer pressure and perceived social support among adolescents. *The International Journal of Educational Researchers, 2*(1):29-36.

Kim, S. ve Kim, R. (2002). A study of internet addiction: status, causes, and remedies. *Journal of Korean Home Economics Association English Edition, 3*(1), 1-19.

Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T. ve Scherlis, W. (1998). Internet paradox: a social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *Am. Psychol., 53*, 1017–1031.

Kubey, R.W., Lavin, M.J. ve Barrows, J.R. (2001). Internet use and collegiate academic performance decrements: Early Findings. *Journal of Communication 51*(2), 366-382.

Kuss, D. J., ve Griffiths, M. D. (2011) Addiction to social networks on the Internet: A literature review of empirical research. *International Journal of Environmental and Public Health, 8*, 3528-3552.

Lee, M. S., Ko, Y. H., Song, H. S., Kwon, K. H., Lee, H. S., Nam, M. ve Jung, I. K. (2007). Characteristics of internet use in relation to game genre in Korean adolescents. *CyberPsychology & Behavior, 10*(2), 278-285.

Leung, L. (2004). Net-generation attributes and seductive properties of the internet as predictors of online activities and internet addiction. *CyberPsychology & Behavior, 7*(3), 333-348.

Morahan-Martin, J. ve Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior, 16*(1), 13-29.

Sato, T. (2006). Internet addiction among students: prevalence and psychological problems in Japan. *Clinical Topics in Japan, 49*(7), 279-283.

Scherer, K. (1997). College life on-line: Healthy and unhealthy internet use. *Journal of College Student Development, 38*, 655-665.

Shotton, M. A. (2005). *Computer addiction? A study of computer dependency.* USA: Taylor & Francis Ltd.

Şahin, C. ve Korkmaz, Ö. (2011). İnternet bağımlılığı ölçeğinin türkçeye uyarlanması. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 32*, 101-115.

Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Şenormancı, Ö., Konkan, R. ve Sungur, M. Z. (2010). İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 11*, 261-268.

Tarcan, A. (2005). Dünden bugüne internet üzerine felsefi yaklaşımlar. A. Tarcan, (Ed.), *İnternet ve Toplum* (2-10). Ankara: Anı Yayıncılık.

Tsai, H. F., Cheng, S. H., Yeh, T. L., Shih, C. C., Chen, K. C., Yang, Y. C. ve Yang, Y. K. (2009). The risk factors of internet addiction: A survey of university freshmen. *Psychiatry Research, 167*, 294–29.

Türkiye İstatistik Kurumu. (TÜİK) (2013). Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması (2013). *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*. Sayı:10880, Ankara. http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13569, 24.03.2013 tarihinde alınmıştır.

Üneri, Ö. Ş. ve Tanıdır, C. (2011). Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirmesi: kesitsel bir çalışma. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 24*, 265-272.

Yang, S. C. ve Tung, C. J. (2007). Comparison of internet addicts and nonaddicts in Taiwanese high school. *Comput. Human Behav., 23* (1), 79-96.

Ybarra, M. L. ve Mitchell, K. J. (2005). Exposure to internet pornography among children and adolescents: A national survey. *CyberPsychology & Behavior, 8*(5), 473-486.

Yılmaz, M. B. (2010). İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin bilgisayara yönelik bağımlılık gösterme eğilimlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi, 1*(1):7-8.

Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior, 1* (3), 237-244.

Young, K. S. (2004). Internet addiction a new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist, 48* (4), 402-415.

Young, K. S. (2007a). Cognitive behavior therapy with internet addicts: treatment outcomes and implications. *Cyber Psychology & Behavior, 10* (5), 671-679.

Young, K. S. (2007b). Treatment outcomes with internet addicts. *CyberPsychology & Behavior, 10*(5), 671-679.

İletişim/Correspondence
Dr. Mustafa Akdağ
İnönü Üniversitesi
MALATYA-TÜRKİYE
mustafa.akdag@inonu.edu.tr

Birsen Şahan-Yılmaz
İnönü Üniversitesi
MALATYA-TÜRKİYE
birsen.sahan@inonu.edu.tr

Uğur Özhan
İnönü Üniversitesi
MALATYA-TÜRKİYE
ugur.ozhan@inonu.edu.tr

İsmail Şan
İnönü Üniversitesi
MALATYA-TURKEY
ismail.san@inonu.edu.tr